

Utbildningsinspektion i Ludvigsbergsskolan, förskoleklass och grundskola 1–6

UTBILDNINGINSPEKTIONENS SYFTE

Skolverkets utbildningsinspektion skall bidra till kvalitetsförbättring genom att bedöma hur verksamheterna arbetar i riktning mot de nationella målen för förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, barn- och ungdomsutbildning och vuxenutbildning. En väsentlig del i inspektionen är att granska kvalitetsarbetet och förmågan att utveckla den egna verksamheten.

Inspektionens inriktning

Inspektionsutredningen inriktas mot sex områden. De är särskilt väsentliga för att säkra att alla barn, elever och vuxenstuderande får den omsorg och utbildning som de har rätt till enligt nationella bestämmelser. De sex områdena, som granskas utifrån flera olika aspekter och frågeställningar, är:

Resultaten:

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Verksamheten:

2. Arbetsmiljö och delaktighet
3. Pedagogisk verksamhet och undervisning
4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Förutsättningarna:

5. Tillgång till utbildning och omsorg
6. Resurser

I denna rapport behandlas i första hand förhållanden som avviker positivt eller negativt från vad som förväntas i fråga om utbildningskvaliteten enligt de nationella bestämmelserna. Några aspekter behandlas dock i alla aktuella verksamheter, nämligen kunskapsbedömningen och betygssättningen, kvalitetsarbetet, rektorsfunktionen, personalens kompetens, läromedel och utrustning, likvärdiga möjligheter vid funktionsnedsättning och stödinsatser, arbetet med övergripande hälsomål i läroplanerna, bedömning av lärandet och betygssättningen. En helhetsbedömning och motiveringar till bedömningarna görs inom varje granskningsområde.

Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån läroplaner och övriga författningar. Inspektörernas sakkunskap och erfarenheter av jämförbara verksamheter är också betydelsefulla. Analyserna av den insamlade informationen syftar till att klargöra om de lokala lösningarna och systemen fungerar väl. Rapporten avslutas med en sammanfattande bedömning som utgör underlag för Skolverkets beslut, riktat till huvudmannen, angående förbättrings- och kritikområden.

Genomförandet av inspektionen i Ludvigsbergsskolan

Skolverket sände den 23 november 2004 skriftlig information till kommunen om att verksamheten skulle inspekteras och om inspektionens syfte och genomförande. Inspektörsteamet med ansvar för inspektionen i Ludvigsbergsskolan har bestått av undervisningsrådet Stig Westlund och experten Hans-Olof Hanselid. Besök i Ludvigsbergsskolan inleddes den 22 mars och avslutades den 24 mars 2005.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna. Skolverket följer därefter upp eventuella krav på åtgärder som riktas till huvudmannen och vilka effekter i övrigt som utbildningsinspektionen leder till. Tidpunkter för uppföljningen framgår av Skolverkets beslut.

Underlag

Underlaget till denna rapport består av dels dokument från kommunen och Ludvigsbergsskolan, dels den information som samlats in vid observationer, intervjuer och samtal under besöket. Rapporten grundar sig också på annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt.

I Ludvigsbergsskolan genomfördes formella intervjuer med rektorn, lärare, elevvårdsteam, elever, elevråd och föräldrar. Lektioner besöktes i förskoleklass och klasser i samtliga årskurser. Under besöket fördes också samtal med skolans övriga personal.

Beskrivning av skolan/rektorsområdet

Ludvigsbergsskolan	Antal barn/elever
Förskoleklass	52
Grundskola	378

I anslutning till skolan finns fritidshemsverksamhet med 127 inskrivna barn. Skolans elever och pedagogiska personal arbetar i fyra målstyrda grupper (MSG), vilka är indelade i två spår, nämligen Björken och Kronan resp. Skeppet och Ankaret. Ludvigsbergsskolan deltar i försöksverksverksamheten med utbildning utan timplan.

Ungefär hälften av eleverna har lång skolväg och är beroende av skolskjuts.

Skolans huvudbyggnad är från början av 1970-talet. I ett övre plan är alla klassrum belägna och i ett souterrängplan expedition och vissa serviceutrymmen. En stor idrottshall ansluter till övriga skollokaler. Cirka 100 m från huvudbyggnaden finns undervisningslokaler i ett särskilt hus, som från början var avsett för fritidsverksamhet. Där undervisas eleverna i en av skolans fyra MSG (Björken).

Skolans lokaler är anpassade för funktionshindrade elever. Tre av skolans elever är rullstolsburna. De har var sin assistent och följer undervisningen som alla andra elever.

Bedömning

1. Kunskaper, utveckling och lärande

Kunskaper relaterade till kursplanernas mål

Det arbete som sker inom skolväsendet skall syfta till att åstadkomma resultat, i form av kunskaper och färdigheter hos eleverna och att de utvecklas till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar, allt i enlighet med de nationella mål som staten ställt upp. De kunskapsresultat som framträder genom betygsvärden och resultat från nationella prov syftar till att vara nationellt likvärdiga. När det gäller att bedöma hur framgångsrik en viss skola har varit i arbetet med elevernas lärande, förklaras dock resultaten av både skolans insatser och de enskilda elevernas förutsättningar, som är en funktion av socioekonomisk bakgrund och många andra faktorer.

Andel elever som uppnår målen i årskurs 5 (procent):

Nationella prov åk 5	Ludvigsbergsskolan	Gävle kommun
Svenska	85	87
Engelska	86	86
Matematik	84	86

Inspektörerna konstaterar att resultatet i årskurs 5 av elevernas lärande i Ludvigsbergsskolan är något lägre i jämförelse med genomsnittet i kommunen. Någon tydlig sammanställning av måluppfyllelsen i andra ämnen än svenska, engelska och matematik görs dock inte.

Enligt inspektörerna bör rektor skaffa sig kunskap om elevernas lärande och på en övergripande nivå följa upp och analysera elevernas kunskaper även i andra ämnen än svenska, engelska och matematik.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring kunskaper

Förutom kursvisa mål ingår i skolans uppdrag även mål som gäller elevernas generella kunskapsutveckling. Enligt läroplanen har skolan att verka för att varje elev kan använda sina kunskaper som redskap för att formulera och pröva antaganden och lösa problem, reflektera över erfarenheter, kritiskt granska och värdera påståenden och förhållanden samt lösa praktiska problem och arbetsuppgifter, att eleven tror på sin förmåga och sina möjligheter att utvecklas, utvecklar en insikt om sitt sätt att lära och en förmåga att utvärdera sitt lärande samt utvecklar förmågan att arbeta såväl självständigt som tillsammans med andra. Bland målen märks också analytisk förmåga, ett allt mera vetenskapligt sätt att arbeta och tänka samt självständighet i att formulera ståndpunkter grundade på empirisk kunskap och en kritisk analys.

Det allmänna intrycket är att det råder en god arbetsmiljö i hela skolan och att eleverna känner lust för att lära genom att både ta egna initiativ och följa givna instruktioner. Flera exempel från lektionsbesöken visade på god studiedisciplin. Om t.ex. undervisande lärare av någon anledning måste ge individuell handledning till någon elev, fortsatte studierna som vanligt utan avbrott – alla visste vad som skulle göras.

Skolans rektor och lärare bör dock systematiskt följa upp och utvärdera vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen.

Utveckling och lärande relaterat till läroplanens mål kring normer och värden

Skolans uppdrag, som bl.a. syftar till att eleverna skall utveckla sina attityder och sin kompetens i riktning mot de normer och värden som bildar ideal för vårt samhälle, är en angelägen uppgift för alla i skolan. Resultaten av skolans arbete på detta område är särskilt svåra att mäta. Likafullt har rektor även på detta område ansvar för skolans resultat. Det ställer bland annat krav på att rektor kontinuerligt och systematiskt skaffa en bild av vilka resultat eleverna når i sin utveckling enligt läroplanens mål rörande normer och värden och av hur framgångsrika skolans insatser är för denna utveckling. I sitt uppdrag enligt läroplanen att "aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dessa komma till uttryck i praktisk vardaglig handling" skall skolan bl.a. verka för att varje elev vidareutvecklar sin förmåga att göra medvetna etiska ställningstaganden och respekterar andra människors egenvärde och integritet.

I kommunens elevundersökning Trygghet i skolan 2004 är resultatet för Ludvigsbergsskolan i stort sett identiskt med genomsnittet för hela kommunens skolor avseende årskurs 5. I denna enkät får eleverna besvara ett antal frågor om dels "kränkande behandling, sexuella trakasserier och mobbning", dels trygghet och trivsel i skolan samt skolans förebyggande arbete med kränkningar. Ludvigsbergsskolan genomför även egna utvärderingar av elevernas trivsel och trygghet genom dels en enkät för eleverna i förskoleklassen och årskurserna 1–3, dels en för årskurserna 4–6. Eleverna får ta ställning till vissa påståenden och besvara frågor hur de "känner sig" i vissa situationer i skolan. Resultatet är i stort sett bra. Skolan har inte genomfört några systematiska utvärderingar över skolans resultat i överförande av samhällets gemensamma värderingar samt demokratisk fostran.

Inspektörerna bedömer att rektor och lärare systematiskt bör skaffa sig en bild av och säkerställa resultat hos eleverna av skolans arbete med normer och värden.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att rektor och skolans lärare bör skaffa sig en systematisk bild av resultaten av skolans arbete för att eleverna skall utveckla kunskaper enligt kursplanernas mål i samtliga ämnen. Vidare bedömer inspektörerna att skolan systematiskt bör följa upp och utvärdera vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen samt av skolans arbete med normer och värden.

2. Arbetsmiljö och delaktighet

Samverkan och delaktighet

Elevernas inflytande på utbildningen är en grundpelare i det svenska skolväsendet. Verksamheten skall vara utformad i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar. Undervisningen skall bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och att aktivt delta i samhällslivet. Skolans lärare skall utgå från att eleverna kan och vill ta ansvar för sin inläring och sitt arbete i skolan och de skall planera undervisningen tillsammans med eleverna. Alla som arbetar i skolan skall verka för att man tillsammans med elevernas vårdnadshavare utvecklar innehåll och verksamhet.

I Ludvigsbergsskolan tillämpas olika metoder för att eleverna skall bli medvetna om sitt lärande och progressionen i lärandet. Med hjälp av planeringsbok eller loggbok bestämmer eleven själv inom vissa ramar sitt beting för den kommande veckan och kan sedan i början av nästa reflektera över och skriva ned resultatet – ”den här veckan är jag nöjd med min insats”, ”det har varit trögt, jag har inte hunnit alla tal i matte” etc. Eleverna får tidigt träna sig att ta egna initiativ. De har en väl utvecklad rutin på att leta reda på pedagogiskt material och utrustning av olika slag i klassrummet och kan använda datorerna när så behövs. Det finns inga normer i klassrummet för hur bänkarna skall vara placerade. Varje klass har ordnat sin egen möblering, vilket kan ses som ett uttryck för hur man vill arbeta – individuellt, två och två eller i mindre grupp.

Inspektörerna bedömer att Ludvigsbergsskolan har kommit långt i att utveckla modeller för elevers inflytande över undervisningens utformning.

I varje klass eller undervisningsgrupp skall eleverna ges tillfälle att tillsammans med läraren behandla frågor som är av gemensamt intresse för eleverna. Den närmare utformningen skall anges i arbetsplanen.

I Ludvigsbergsskolan har alla klasser ett klassråd som skall sammanträda en gång i veckan. Elever fungerar som ordförande och sekreterare. Protokoll skrivs som sedan läses upp vid nästa sammanträde. Skolans elevråd utgörs av två elever från klasserna i årskurserna 3–6 och sammanträder en gång per månad. Elevrådet har stöd av en lärare. Rektor brukar närvara vid vartannat sammanträde. Ärenden från klassråden tas upp, beslut fattas och protokoll skrivs som sedan läses upp i klasserna. Elevrådets företrädare anser att man inte alltid får gehör för sina synpunkter, eftersom många förslag kostar pengar. Det gäller bl.a. elevernas önskemål om maten i skolan. På eget initiativ har elevrådet organiserat och genomfört en bandyturnering i skolan. I den revidering av skolans gemensamma regler som planeras kommer elevrådet att ta aktiv del.

Inspektörerna bedömer att skolans arbete med att träna eleverna i ett demokratiskt arbete håller god kvalitet.

Alla som arbetar i skolan skall samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla innehåll och verksamhet, framhålls i läroplanen.

I Ludvigsbergsskolan anordnas på initiativ av skolan minst ett föräldramöte klassvis per år inom respektive MSG. Därutöver kan föräldrarna själva anordna

möten för speciella behov. Skolans spontana kontakter med föräldrarna är omfattande särskilt i de lägre årskurserna. Efter t.ex. varje tema får föräldrarna en noggrann redovisning och utvärdering hur arbetet har gått. Vid olika arrangemang ställer föräldrar upp och är behjälpliga och får på så sätt en naturlig kontakt med skolans verksamhet. Det finns också ett skoloråd med representanter för samtliga klasser. Vid besökstillfället beklagade intervjuade föräldrar att engagemanget från föräldrarnas sida i ett av spåren är svagt. Skolans lokala arbetsplan redovisas i en särskild folder som delas ut till samtliga föräldrar.

För att informera föräldrarna om vad som sker i skolan och för att föra en dialog med dem i olika frågor skrivs veckobrev. Men även på detta område följer man olika rutiner i skolans MSG. Ett exempel som bör lyftas fram är att eleverna själva i en klass får utforma veckobrevet till föräldrarna.

Inspektörerna kan således konstatera vad gäller kontakterna med föräldrarna att samarbetet måste betecknas som gott.

Värdegrundsarbetet

För att åstadkomma en god arbetsmiljö i skolan, finns krav på rektor att upprätta, genomföra, följa upp och utvärdera skolans handlingsprogram för att förebygga och motverka alla former av kränkande behandling bland elever och anställda. Också var och en som verkar inom skolan skall aktivt motverka alla former av kränkande behandling, såsom mobbning, rasistiska beteenden, trakasserier mot och förtryck av individer och grupper. Skolans lärare skall uppmärksamma och – i samråd med övrig skolpersonal – vidta nödvändiga åtgärder för att förebygga och motverka kränkande behandling.

Ludvigsbergsskolans s.k. värdegrundsdokument och handlingsplan mot mobbning motsvarar skolans handlingsprogram mot kränkande behandling enligt förordningen. Det har utarbetats tillsammans med elever och föräldrar och är väl förankrat. Här redovisas bl.a. skolans förebyggande arbete. Varje termin inleds med att rektor vid en gemensam samling tar upp frågor kring värdegrunden med utgångspunkt i skolans egen värdegrund och det som framhålls i läroplanen. De första veckorna varje termin arbetar alla klasser med normer och värden bl.a. med hjälp av övningar enligt ”Justa kompisar” eller Projekt Charlie. Särskilt i de lägre årskurserna genomförs liknande övningar i stort sett varje vecka. Andra förebyggande insatser är ”tjej- och killsnack” samt fadderverksamhet. Den senare används frekvent i respektive spår vid gemensamma aktiviteter. I skolan finns även en särskild trygghetsgrupp som består av sex lärare och skolsköterskan. Gruppen tar ansvar för arbetet i samband med mobbning.

Inspektörerna bedömer att skolans värdegrund kommer till uttryck på många sätt i Ludvigsbergsskolan och att det sker ett systematiskt och kontinuerligt arbete med att förebygga kränkande behandling. Skolans handlingsprogram mot kränkande behandling bör dock kompletteras med situationer när vuxen kränker elev.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att arbetsmiljö och delaktighet vid Ludvigsbergsskolan är av mycket god kvalitet. Skolan har kommit långt i att utveckla modeller för elevers inflytande över undervisningens utformning. Skolans värdegrund kommer till uttryck på många sätt och det sker ett systematiskt och kontinuerligt arbete på att förebygga kränkande behandling. Skolans hand-

lingsprogram mot kränkande behandling bör dock kompletteras med situationer när vuxen kränker elev.

3. Pedagogisk verksamhet och undervisning

Lokala mål och innehåll

Både läroplan och nationella kursplaner skall ligga till grund för planeringen av undervisningen. I kursplanerna anges syftet med de olika ämnena under rubriken Mål att sträva mot. Dessa mål skall ligga till grund för den inriktning undervisningen skall ha och de skall visa vilka kunskaper som skolan skall sträva efter att alla elever utvecklar. Målen att sträva mot skall vara utgångspunkt för lärarnas planering tillsammans med eleverna. I kursplanerna anges också Mål att uppnå. Dessa mål beskriver vad varje elev minst skall kunna efter det femte respektive det nionde skolåret. I det så kallade frirummet skall lärare använda sin yrkeskunskap och yrkeserfarenhet för att tillsammans med eleverna tolka målen, ta ställning till vilket stoff som skall väljas ut för att konkretisera innehållet samt ta ställning till hur man vill arbeta och organisera undervisningen.

I läroplanen föreskrivs att lärarna skall sträva efter att i all undervisning balansera och integrera kunskaper i olika former. Utforskande, nyfikenhet och lust att lära skall utgöra en grund för undervisningen. På varje skola och i varje klass skall lärare tolka de nationella kursplanerna och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen med utgångspunkt i elevernas förutsättningar, erfarenheter, intressen och behov.

I Ludvigsbergsskolan får eleverna redan i förskoleklassen lära sig att ställa upp mål på kort sikt och även utvärdera dem. Detta utvecklas i de närmaste årskurserna genom att målen att uppnå i svenska och matematik åskådliggörs på ett konkret sätt – svensk-skeppet, matte-skeppet samt läs- och skrivtrappan m.m. Eftersom man särskilt i de lägre årskurserna arbetar tematiskt – ibland åldersblandade grupper – försöker lärarna på olika sätt åskådliggöra målen för respektive tema. Även i vissa andra ämnen finns noggranna målbeskrivningar.

Inspektörerna konstaterar att Ludvigsbergsskolans arbete med att delge eleverna målen för undervisningen är mycket bra i ämnena svenska, engelska och matematik och särskilt i de tidigare årskurserna. Skolan bör dock vidareutveckla detta arbete till att omfatta samtliga ämnen och årskurser.

Kursplanerna är utformade för att klargöra vad alla elever skall lära sig men lämnar samtidigt stort utrymme för lärare och elever att välja stoff och arbetsmetoder. De lägger fast de kunskapskvaliteter som undervisningen skall utveckla och anger därmed en ram inom vilken val av stoff och metoder skall göras lokalt. På varje skola och i varje klass måste lärare tolka de nationella kursplanerna och tillsammans med eleverna planera och utvärdera undervisningen med utgångspunkt i elevernas förutsättningar, erfarenheter, intressen och behov.

I Ludvigsbergsskolan har lokala konkretiseringar gjorts i ämnena svenska och matematik på ett mycket konkret och överskådligt sätt, t.ex. svensk-skeppet och matte-skeppet. Efter varje termin och läsår gör eleven och läraren en utvärdering av lärandet. Detta kursplanearbete är dock inte genomfört för de högre årskurserna (4–6) i svenska och matematik samt inte heller för övriga ämnen.

Organisering av undervisningen och tidsanvändningen

För grundskolan finns föreskrifter om utbildningens omfattning i form av en timplan, där det anges antalet timmar för ämnen, ämnesgrupper, språkval och elevens val, det totalt garanterade antalet timmar (garanterad undervisningstid), och inom ramen för den totala undervisningstiden ett visst antal timmar för skolans val.

Som tidigare nämnts deltar Ludvigsbergsskolan i försöket med utbildning utan timplan. Lärarna är positivt inställda till försöket och anser att det är en förutsättning för deras sätt att utforma verksamheten. Andra fördelar som de vill framhålla är möjligheten till flera grupp-timmar genom integration av fritids-verksamhet under skoldagen, möjligheten att anpassa undervisningen efter varje elevs behov, viss undervisning i engelska redan i förskolan och möjligheten att studera vissa moment i längre perioder.

Ludvigsbergsskolans organisation bygger på den s.k. spårtanken, vars syfte är att ge eleverna en kontinuitet i sitt lärande från förskoleklassen t.o.m. årskurs 6. I de två spåren ingår två MSG – Björken och Kronan respektive Skeppet och Ankaret. Övergången sker efter årskurs 3. Föräldrar och elever väljer från förskoleklassen till vilket spår de vill höra. För förskoleklassen och årskurserna 1–3 gäller s.k. samlad skoldag, vilket innebär att alla börjar och slutar skoldagen vid samma tid. Enligt rektor har mer tid än den garanterade undervisningstiden lagts ut på schemat.

Inspektörerna bedömer att Ludvigsbergsskolans organisation bygger på en pedagogisk idé, som är väl förankrad hos personalen. Deltagandet i försöksverksamheten med utbildning utan timplan ger utrymme för tematiska studier, olika arbetssätt och konkreta undervisningssituationer.

Arbetssätten

I läroplanen anges att skolan skall förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver. Eleverna skall kunna orientera sig i en komplex verklighet, med ett stort informationsflöde och en snabb förändringstakt. Studiefärdigheter och metoder att tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktiga. Det är också nödvändigt att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska fakta och förhållanden och att inse konsekvenserna av olika alternativ. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva skall varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga. En viktig uppgift för skolan är att ge överblick och sammanhang. Eleverna skall få möjligheter att ta initiativ och ansvar. De skall ges förutsättningar att utveckla sin förmåga att arbeta självständigt och lösa problem.

De två spåren i Ludvigsbergsskolan har båda utarbetat verksamhetsplaner för undervisningen. Båda präglas av ett varierande arbetssätt, som utgår från den enskilda elevens behov – ”...alla barn hinns med och blir sedda, få det stöd de behöver, utvecklas i egen takt. Resurser skall finnas för alla behov och individuella planer för eleverna... Dagarna skall vara händelserika och omväxlande...” (Skeppets ”Skattkista”).

I Skeppet genomförs fyra teman med kompletterande studiebesök – kyrkan, bondgården, byarna och järnbruket. I Björken skall eleverna under en fyraårsperiod delta i fyra olika teman – skogen, rymden hembygden (Valbo) och fyra författare. Denna MSG har fått certifiering för ”grön flagg” (Håll Sverige rent) och arbetar särskilt med miljöfrågorna. Minst en gång i veckan genomförs temaarbete i åldersblandade grupper. Uteliv bedrivs vid en utlånad skogsdunge en förmiddag i veckan. Detta sker i en åldersblandad grupp med ca 30 elever. Vid dessa tillfällen integreras flera ämnesområden som naturkunskap, matematik, friluftsliv, matlagning m.m. Dagen avslutas med en gemensam lunch som elever och lärare gemensamt tillreder. Ett årshjul med alla aktiviteter inlagda ger såväl elever som föräldrar en god inblick i verksamhetens planering. Under skoldagen får grupper av elever ta ansvar för olika praktiska göromål – dukning, städning, kompostering, transporter m.m.

Inspektörerna konstaterar att arbetssättet i Ludvigsbergsskolan och särskilt i förskoleklassen och de lägre årskurserna är mycket varierat och utgår från den enskilda elevens behov. Teori och praktik förenas på ett föredömligt sätt genom bl.a. tematiska studier och uteliv.

Individanpassning, individuell studieplanering och stöd

Skollagen föreskriver att alla barn som behöver särskilt stöd skall få det. En elev skall ges stödundervisning, om det kan befaras att eleven inte kommer att nå de mål som minst skall ha uppnåtts vid slutet av det femte och det nionde skolåret eller om eleven av andra skäl behöver särskilt stöd. Läroplanen föreskriver att rektorn har ansvaret för skolans resultat och har därvid, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevvårdsverksamheten utformas så att eleverna får det särskilda stöd och den hjälp de behöver och att kontakt upprättas mellan skola och hem, om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan. Grundskoleförordningen anger att om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, dennes vårdnadshavare eller på annat sätt har framkommit att eleven behöver särskilda stödåtgärder, skall rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Eleven och elevens vårdnadshavare skall ges möjlighet att delta vid utarbetandet av programmet.

Ludvigsbergsskolan följer en elevvårdsplan som är gemensam för hela Valbo skolområde och omfattar processen från att ett stödbehov uppmärksammas till slutlig utvärdering av genomförda åtgärder. Varje spår förfogar över 1,5 tjänst som speciallärare. Efter genomförda tester kan resurserna omfördelas. Speciallärarna arbetar med eleverna både individuellt och i mindre grupp i de s.k. oaserna i de olika hemvisterna för skolans MSG. Åtgärdsprogram skrivs för alla elever som riskerar att inte uppnå målen för undervisningen. Nu gällande blankett för åtgärdsprogram håller på att revideras och skall bli gemensam för Valbo skolområde. I den skall det tydligare framgå vilka insatser som skolan skall ansvara för. Vidare tas fram en särskild blankett för uppföljning och som skall följa eleven vid övergång till ny MSG eller skola. Om insatta åtgärder inte resulterar inom ramen för vad respektive MSG kan göra, lyfts ärendet till elevvårds-teamet, som består av rektor, speciallärare och skolsköterska samt föredragande lärare. Mer omfattande åtgärder beslutas i elevvårdskonferenser – där rektor är ordförande - tillsammans med elev och förälder.

Inspektörerna bedömer att Ludvigsbergsskolan arbetar med att identifiera stödbehov, vidta åtgärder och kontinuerligt analysera och följa upp stödresurserna för av god kvalitet.

Utvärdering av lärandet

I läroplanen anges att läraren utifrån kursplanernas krav allsidigt skall utvärdera varje elevs kunskapsutveckling, muntligt och skriftligt redovisa detta för eleven och hemmen samt informera rektorn, med utgångspunkt i föräldrarnas önskemål fortlöpande informera elever och hem om studieresultat och utvecklingsbehov.

Ludvigsbergsskolan och för övrigt i hela Valbo skolområde följer skolorna en s.k. uppföljningsplan för ämnena svenska, engelska och matematik från förskolan, genom förskoleklassen och sedan i grundskolan t.o.m. årskurs 7. I denna plan ingår förutom diagnoser i årskurs 2 och nationella prov i årskurs 5 bl.a. en bedömning av elevernas språkliga medvetenhet i förskoleklassen (språklekar enligt den s.k. Bornholmsmetoden), inskolningsdiagnos i årskurs 1, läskedjor och meningskedjor i årskurserna 3–5. Det är skolans speciallärare som tillsammans med respektive klasslärare genomför denna uppföljning av elevernas kunskaper. Resultatet ligger till grund för skolans stödinsatser och är av stor vikt vid överlämnandet till spårets MSG och till årskurs 7 i mottagande skola.

Ludvigsbergsskolans undervisning präglas i hög grad av målstyrning. För hela skolan och för de fyra MSG som skolan är organiserad i finns fastställda mål. Av den dokumentation som redovisats för inspektörerna är utvärderingarna av olika slag och tar upp olika områden, varför jämförelser är svåra att göra. Alla MSG har dock gjort en utvärdering av sin verksamhet i förhållande till Ludvigsbergsskolans mål i arbetsplanen. Björken upprättar också s.k. gruppsmål som utvärderas kontinuerligt. Eleverna får således ta ställning till om hela gruppen/klassen har uppnått de mål som man kommit överens om. Det kan gälla såväl pedagogiska som sociala mål. I något enstaka ämne bl.a. slöjd föreligger en egen utvärdering.

Inspektörerna bedömer att Ludvigsbergsskolans arbete med mål och utvärderingar är bra.

Även på elevnivå är lärandet målstyrt. Olika metoder tillämpas i de fyra MSG. Särskilt i ett av spåren arbetar man konsekvent med planeringsbok eller loggbok. Arbetssättet innebär att eleverna inför nästa vecka gör en planering av sitt lärande utifrån ett tiotal fastställda områden, t.ex. tankematte, språktåget, läseboken, datorn (årskurs 2) eller läsning, fri skrivning, handstil, geografi, matte (årskurs 6) och på fredagen eller måndagen utvärdera föregående veckas arbete genom att både kontrollera och skriva ner sina reflektioner hur arbetet har gått.

Inspektörerna bedömer Ludvigsbergsskolans arbete med att låta eleverna bli delaktiga i utvecklingen av sitt eget lärande som föredömligt.

Vägledning och utvecklingssamtal

Enligt grundskoleförordningen skall läraren, eleven och elevens vårdnadshavare träffas minst en gång varje termin för utvecklingssamtal och där samtala om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Informatio-

nen bör grunda sig på en utvärdering av elevens utveckling i relation till målen i läroplanen och i kursplanerna, samt tydliggöra vilka insatser som behövs för att eleven skall nå målen.

I Ludvigsbergsskolan hålls utvecklingssamtal en gång per termin i enlighet med grundskoleförförordningens bestämmelser. De är väl förberedda på så vis att eleven tillsammans med föräldrarna får bedöma sin kognitiva och sociala utveckling med hjälp av en särskild blankett. I vissa klasser görs en liknande bedömning under själva utvecklingssamtalet. Resultatet av utvecklingssamtalet redovisas i en ”utvecklingsplan”, där eleven anger sina mål. Vid nästa utvecklingssamtal görs en utvärdering av uppsatta mål. Enligt föräldrarna får de genom utvecklingssamtalen möjlighet att följa progressionen i elevernas lärande och sociala utveckling.

Inspektörerna bedömer att skolan genomför utvecklingssamtalen på ett bra sätt.

Samverkan och öppenhet

Rektor har ett särskilt ansvar för att samverkan med arbetslivet utanför skolan utvecklas så att eleverna får konkreta erfarenheter av betydelse för deras val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.

I Ludvigsbergsskolan kommer eleverna tidigt i kontakt med närsamhället bl.a. genom de tematiska studierna som alltid innehåller studiebesök. Temat Rymden avslutades t.ex. med ett besök på Cosmonova i Stockholm. I övrigt har studiebesök i närsamhället gjorts bl.a. på en bondgård och på en bank. I årskurserna 4–6 är studiebesöken sporadiska.

Inspektörerna konstaterar att skolans kontakter med arbetsliv och närsamhälle i stort sett är bra och planeras i anslutning till den undervisning som bedrivs i de lägre årskurserna. För övriga årskurser bör kontakterna med samhället öka.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att Ludvigsbergsskolans pedagogiska arbete och undervisning håller en mycket god kvalitet. Inspektörerna konstaterar att skolans arbete med att delge eleverna målen för undervisningen är mycket bra i svenska, engelska och matematik. Skolan bör dock vidareutveckla detta arbete till att omfatta samtliga ämnen och årskurser. Arbetssättet i skolans MSG är i många avseenden föredömligt. Deltagandet i försöksverksamheten med utbildning utan timplan ger utrymme för tematiska studier, olika arbetssätt och konkreta undervisningssituationer. Teori och praktik förenas på ett föredömligt sätt. Inspektörerna bedömer att Ludvigsbergsskolans arbete med att identifiera stödbehov, vidta åtgärder och kontinuerligt analysera och följa upp stödresurserna är av god kvalitet. Inspektörerna bedömer vidare att Ludvigsbergsskolans arbete med mål och utvärderingar är bra. Och skolans arbete med att låta eleverna bli delaktiga i utvecklingen av sitt eget lärande är föredömligt.

4. Styrning, ledning och kvalitetsarbete

Rektors ansvar, befogenheter och funktion

Staten har tilldelat rektor en nyckelfunktion för utbildningens planering, genomförande och resultat. För ledningen av utbildningen i en skola skall det finnas en eller flera rektorer. För att utöva sitt ledarskap skall rektor enligt skollagen hålla sig förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Den som är rektor skall ha pedagogisk insikt, förvärvat genom utbildning och erfarenhet.

Ludvigsbergsskolans rektor är utbildad lågstadielärare och har arbetat centralt i kommunen med olika projekt i anslutning till skola och social förvaltning. Hon har innehaft rektorstjänsten sedan läsåret 2003/04. Skolans ledningsgrupp utgörs av rektor och fyra utvecklingsledare, som är ansvariga för var sin MSG. Ledningsgruppen har möte varje måndag under två timmar, varvid främst kvalitetsfrågor och pedagogiska frågor diskuteras. Rektor deltar i möten med MSG och försöker följa verksamheten så mycket som möjligt. Elevvårdsfrågor tas upp vid särskilda elevrundor i MSG-möten.

Inspektörerna bedömer att rektor är förtrogen med det dagliga arbetet i skolan.

Rektors pedagogiska ledning, kvalitetssäkring och förbättringsarbete

Rektor skall vara pedagogisk ledare för skolan och chef för lärarna och övrig personal. Särskilt skall rektor verka för att utbildningen utvecklas, och han eller hon har en särställning när det gäller att garantera elevernas rättssäkerhet. Rektors befogenheter och ansvar är utpekade i skollagen, läroplanerna och skolformsförfordningarna.

För genomförandet av de fastställda målen för utbildningen skall det finnas en arbetsplan. Den skall utarbetats under medverkan av lärare och övrig berörd personal samt representanter för eleverna. Rektor skall besluta om arbetsplanen.

Ludvigsbergsskolans lokala arbetsplan för innevarande läsår är uppbyggd kring tre målområden, nämligen värdegrunden, organisationen i spår och kursplanemålen. Dessa tre målområden gällde även för föregående läsår och har redovisats i kvalitetsredovisningen (se nedan). I arbetsplanen ingår även skolans värdegrund, organisationen i spår, hur elevdemokrati och elevomsorg genomförs samt skolans värdegrundsdokument. När det gäller de tre målområdena anges för varje område ett relativt konkret mål, t.ex. ”att alla tar ansvar och respekterar gemensam arbetsro så att vi får trivsel och trygghet.” För varje mål redovisas hur man skall uppnå det, dvs. arbetssättet. Ett exempel angående spåren: ”För att nå målet ska pedagogerna auskultera hos varandra...”

Förutom den gemensamma arbetsplanen har varje MSG utarbetat sin egen verksamhetsplan. I dessa anges också syfte och mål samt aktiviteter och arbetssätt. Inspektörerna konstaterar att vissa av målen är svåra att utvärdera och mäta och att andra snarare kan betecknas som medel. Spåren har även utarbetat särskilda verksamhetsplaner för olika ämnen. I spårens måldokument ingår en redovisning av vilka förväntningar man har på varandra – elevernas förväntningar på skolan, personalens förväntningar på eleverna etc. Vid föräldraintervjun gjordes en genomgång av de 21 förväntningar som föräldrarna ställer på

skolan och Björken/Kronan. Utfallet blev att 15 av dessa (dvs. drygt 70 procent) ansågs genomförda, medan tre var delvis uppfyllda och tre inte alls.

Inspektörerna bedömer att Ludvigsbergsskolans hela verksamhet präglas av målstyrning som ger systematik och kontinuitet i lärandet. Arbetssättet i skolans MSG är i många avseenden föredömligt.

Som framgått ovan finns det fyra MSG med var sin utvecklingsledare i Ludvigsbergsskolan. I dessa arbetslag finns egna pedagogiska idéer och tankar som man vill utveckla. Det finns självfallet för- och nackdelar med en sådan stark uppdelning av en skola. Kontinuitet i ledarskap och bland personal kan leda till att vissa kan utvecklas snabbare än andra. ”Spårtanken” som syftar till att ge eleverna en kontinuitet i sitt lärande från förskoleklassen t.o.m. årskurs 6 kan också utvecklas olika. Övergången från årskurs 3 till årskurs 4 leder sällan till några problem. I rektors uppgifter ingår att utveckla skolans verksamhet och fungera som skolans pedagogiska ledare.

Självfallet är det viktigt att rektor för Ludvigsbergsskolan försöker skapa enhetlighet och gemensamma värden för hela skolan på olika områden – för såväl personal som elever – utan att detta för den skull kväver initiativ och ambitioner i enskilda MSG.

Som ett led i rektors resultatansvar och uppdrag att särskilt verka för att utbildningen utvecklas, skall rektor ansvara för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de riksgiltiga målen, målen i skolplanen och den lokala arbetsplanen. Arbetsplanen skall följas upp och utvärderas kontinuerligt. För skolan skall det årligen upprättas en skriftlig kvalitetsredovisning. Den skall fungera som ett led i den kontinuerliga uppföljningen och utvärderingen av verksamheten. Kvalitetsredovisningen skall innehålla en bedömning av i vilken mån de nationella målen för utbildningen har uppnåtts och en redogörelse för vilka åtgärder skolan avser att vidta om målen inte har uppnåtts.

I Ludvigsbergsskolan är verksamhet starkt bunden till skolans fyra MSG och de två spåren, vilka inom ramen för försöket med utbildning utan timplan bedriver en undervisning utifrån sina egna pedagogiska idéer. Skolans kvalitetsredovisning för år 2004, som tar upp tre målområden, präglas av denna organisatoriska uppdelning. Inom varje område – värdegrunden, spårverksamheten och ämneskunskaper – ges först en lägesbild och analys, varefter följer en värdering för varje MSG och slutligen en kommentar av rektor.

Inspektörerna bedömer att Ludvigsbergsskolans kvalitetsredovisning uppfyller kraven enligt författningarna.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att rektor är förtrogen med det dagliga arbetet i skolan. Ludvigsbergsskolans hela verksamhet präglas av målstyrning som ger systematik och kontinuitet i lärandet. Arbetssättet i skolans MSG är i många avseenden föredömligt.

5. Tillgång till utbildning och omsorg

I grundskolans timplan anges ett visst antal timmar för elevens val. Undervisningen skall inom dess ram skall syfta till att fördjupa och bredda elevens kunskaper i ett eller flera ämnen. Ett allsidigt urval av ämnen skall erbjudas eleverna som elevens val. Det är väsentligt att undervisningstiden inom ramen för elevens val verkligen utnyttjas till något som eleven själv önskar och som därmed kan öka studiemotivationen.

Ludvigsbergsskolans deltagande i försöket med utbildning utan timplan innebär bl.a. att det i vissa av klassernas scheman inte framgår vilket ämne man skall studera. Detta är fallet genomgående i de lägre årskurserna. På frågan om elevens val tillgodoses menar såväl rektor som utvecklingsledarna att eleverna har många tillfällen att välja vad de vill arbeta med – inte minst inom de tematiska studierna. Inspektörerna anser dock att elevens val – även om det inte har en egen kursplan – även skall ingå i den utbildning som bedrivs utan timplan. Elever och lärare måste vara medvetna om att elevens val finns och på vilket sätt ämnet tillgodoses.

Inspektörerna bedömer att skolan måste erbjuda eleverna möjlighet till fördjupning och breddning inom ett eller flera av kursplanens ämnen. Elever och föräldrar skall vara medvetna om att elevens val finns och på vilket sätt ämnet tillgodoses.

Sammanfattningsvis bedömer inspektörerna att tillgången till utbildning är god i Ludvigsbergsskolan. Elevens val erbjuds dock inte i enlighet med kraven grundskoleförordningen, vilket måste åtgärdas.

6. Resurser

Personalens kompetens och kompetensutveckling

Skolans lärare skall ha en utbildning för den undervisning de i huvudsak skall bedriva. Om personer med respektive föreskriven utbildning inte finns att tillgå, får den som inte uppfyller kraven anställas för högst ett år i sänder. Skolans lärare skall ha nödvändiga insikter i de föreskrifter som gäller för det offentliga skolväsendet, särskilt de föreskrifter som anger målen för utbildningen. Rektor skall verka för att skolpersonalen får kännedom om de internationella överenskommelser som Sverige har förbundit sig att beakta i utbildningen.

I Ludvigsbergsskolan har i stort sett alla lärare pedagogisk utbildning. Enligt rektor saknas dock utbildade lärare i idrott och hälsa samt musik, vilket även intervjuade föräldrar har påtalat. Enligt rektor har det varit svårt att rekrytera lärare i dessa ämnen.

Inspektörerna finner att Ludvigsbergsskolan har i huvudsak lärare med utbildning för den undervisning de bedriver.

Kompetensutveckling skall anordnas för den personal som har hand om utbildningen. Rektor skall verka för att lärare och annan personal får möjlighet till den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt skall kunna utföra sina uppgifter. Skolhuvudmannen skall vinnlägga sig om en planering av kompetensutvecklingen.

I Ludvigsbergsskolan har upprättats en individuell kompetensutvecklingsplan för lärare och annan personal. I den finns uppgifter om utbildningsbakgrund, utvecklingsområde och kurser samt målet för kompetensutvecklingen. Den kollektiva kompetensutvecklingen har under det senaste året berört frågor om lärostilar, värdegrunden och spårtänkandet.

Inspektörerna bedömer att skolans insatser för att höja kompetens hos personalen är planerad och systematisk.

Läromedel, pedagogiska material, utrustning och skolmåltider

Rektor skall verka för att eleverna får tillgång till handledning och läromedel av god kvalitet samt andra hjälpmedel för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, bl.a. bibliotek, datorer och andra tekniska hjälpmedel. Eleverna skall ha tillgång till böcker, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning.

Personalen i Ludvigsbergsskolan framhåller tillgången på ett skolbibliotek. Det är lämpligt placerat i centrum av skolan. En lärare på ca 50 procents tjänst ansvarar för biblioteket och bibliotekskunskap. Från årskurs 2 gör klasserna besök i biblioteket halvklassvis ungefär två gånger i månaden. I övrigt är klassrummen väl försedda med skrivmateriel, pedagogiskt material, studieböcker för fördjupning m.m. Eleverna är nöjda läroböcker och tillgången till datorer. Förutom två mindre datorrum i anslutning till de två spårens hemvist är i stort sett varje klassrum försett med minst en dator.

Inspektörerna konstaterar att tillgången på läromedel och övrigt pedagogiskt material är av god kvalitet.

Lokaler

Skolans lokaler bör vara ändamålsenliga för utbildningen och beskaffade så att de svarar mot de pedagogiska kraven i respektive utbildning. Lokalerna bör lämpa sig för elevgruppernas storlek.

Ludvigsbergsskolans klassrum i huvudbyggnaden är stora och ljusa. Tillgången till gruppum och rum för andra aktiviteter är god - en fördel då eleverna ibland inte åter i skolmatsalen utan i anslutning till sina klassrum. MSG Björkens totala yta för sina klasser är relativt liten men personalen anser att allt fungerar. Med tanke på sin pedagogiska idé och arbetssätt föredrar man en egen hemvist i ett eget hus. Skolans idrottshall med goda hygienutrymmen bör särskilt framhållas.

Inspektörerna bedömer att lokalerna i Ludvigsbergsskolan är ändamålsenliga för undervisning och övrig verksamhet.

Sammanfattningsvis är Ludvigsbergsskolans resurser av god kvalitet. Skolan har i huvudsak lärare med utbildning för den undervisning de bedriver och skolans insatser för att höja kompetens hos personalen är planerad och systematisk. Inspektörerna konstaterar att tillgången på läromedel och övrigt pedagogiskt material är av god kvalitet och att lokalerna i Ludvigsbergsskolan är ändamålsenliga för undervisning och övrig verksamhet.

Sammanfattande bedömning

Inspektörerna bedömer att verksamheten övergripande är av god kvalitet i Ludvigsbergsskolan.

Det finns dock behov av förbättringsinsatser inom följande områden.

Kunskaper, utveckling och lärande

- Skolans rektorer och lärare bör förbättra sitt arbete med att systematiskt analysera elevernas kunskapsresultat i samtliga ämnen.
- Skolans rektor och lärare bör systematiskt skaffa sig en bild av vilka resultat eleverna når i förhållande till de generella kunskapskvaliteter som anges i läroplanen samt av skolans arbete med normer och värden.

Arbetsmiljö och delaktighet

- Skolans handlingsprogram mot kränkande behandling bör kompletteras för att även omfatta situationer när vuxen kränker elev.

Pedagogisk verksamhet och undervisning

- Skolan bör förbättra elevernas kännedom om målen för undervisningen i samtliga ämnen och årskurser.

Det finns också sådana brister i verksamheten att författningarnas krav inte uppfylls. Bristerna inom nedan angivet område skall snarast åtgärdas.

Tillgång till utbildning och omsorg

- Elevens val erbjuds inte (2 kap. 19-20 §§ grundskoleförordningen).

Datum	Ort
2005-12-21	Stockholm

Hans-Olof Hanselid
Stig Westlund